

Lp pr Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja digiminister

Teie 15.11.2024 nr 8-3/5169-11
Meie 25.11.2024 nr 10-3/24-384-2

Arvamuse edastamine

Edastasite 14.11.2024 kohtutele ja teistele justiitsüsteemi osadele kohtumenetluse tõhustamise ettepanekud, mis puudutavad tsiviilkohtunike igapäevatööd. Käesolevaga esitan arvamuse ettepanekute osas Pärnu Maakohtu nimel. Arvamuse olen ise 25 aastat tsiviilkohtunikuna töötades enamjaolt omal initsiatiivil koostanud, TsMS muudatuste osas on abiks olnud tsiviilosakonna juhataja Kadri Mälberg.

Sissejuhatuseks märgin, et kogutud mõtted tsiviilvaldkonna õigusemõistjate töökoormuse leevendamiseks on üldjoontes tervitatavad ja peaksid aitama kaasa kasvõi vähesel määral kujunenud olukorra pehmendamisele. Tsiivilasju arutavate kohtunike töökoormus on viimase 5 aastaga tõusnud ebamõistlikule tasemele, seda nii asjade arvu (suurenemine ca 25%) kui sisu osas. Alljärgnevalt käsitlen muudatusettepanekuid nende esitamise järjekorras.

Notari tasu seaduse muutmine. Ettepanekud on mõistlikud ja kohtunik ei peaks notari tasudest vabastamisega tegelema. Praegusel ajal ei ole aga neid menetlusi suurtes kogustes, samas võib olukord uuest aastast tasude tõstmisel muutuda.

Pankrotiseaduse muutmine. Nõustuda võib PankrS § 82 lg 4 neljanda lause kehtetuks tunnistamisega, kuivõrd häälte määramise vaidlused ei ole üldjuhul ei rohkearvulised ega kiiret lahendamist vajavad. Teiste planeeritavate muudatuste mõju maakohtunikule on marginaalne, mh on paslik märkida, et halduri, ajutise halduri ja toimkonna tasude määramisega tegelebki enamasti kohtujurist.

Perehüvitiste seaduse muutmine. Kuidas muudab menetlusvälise elatisabi andmine kohtute töökoormust, on keeruline ennustada. Raske oleks eeldada, et riigi poolt sellist abi andes jätavad elatist saama õigustatud isikud kohtusse pöördumata.

Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse muutmine. Kõnealune muudatus puudutab maakohut vähesel määral.

Riigi õigusabi seaduse muutmine. RÕS § 10 lg 3 muudatus lihtsustab kohtute tööd, sest tööpoolest on piisavalt palju taotlusi, kus riigi õigusabi soovitakse kohtueelses menetluses, õigusdokumendi koostamises või muuks õigusalaselt nõustamiseks. Kuidas Advokatuur teeb kindlaks isiku varalist seisundit abi andmiseks, selle osas aga ettepanek vastuseid ei anna. RÕS § 7 lg 1 p 4 määra suurendamine allakirjutanu arvates olulist efekti ei anna – riigi õigusabi taotlejad pigem sissetulekuta või väga väikese sissetulekuga inimesed.

Sotsiaalhoolekande seaduse muutmine. Viieks aastaks kinnisesse asutusse paigutamine on üsna suure mõjuga liikumisvabaduse piirang, mida peab kindlasti ka põhiõiguste aspektist analüüsima. Kuivõrd

kehtiv seadus nõuab peaaegu iga sellise aastase paigutamise puhul uut ekspertiisi (v.a TsMS § 539¹ lg 2 erand), on meede pigem rahalist kokkuhoidu silmas pidav.

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku muudatused.

§ 16 - jääb arusaamatuks, milliseid tsiviilasju peaks määrama lahendamiseks kolmeliikmelisele koosseisule. Kas olukorras kus kohtunik leiab, et ta saab ise üksi lahendamisega hakkama, saab esimees otsustada anda siiski asi lahendamiseks kolmeliikmelisele koosseisule või eeldab see seda, et kohtunik pöördub ise ettepanekuga kohtu esimehe poole?

§ 49 lg 2 ja 3 – see on põhimõtteline muutus kohtuniku igapäevatöös ja võtab aastaid, enne kui see tegelikult kohtuniku tööd lihtsustab. Allakirjutanu ei ole sellisele lähenemisele vastu, kuid kui selle eesmärgiks on vähendada sekretäride arvu, siis seda ma pigem ei poolda.

§ 51¹ ja 51² – siinkohal tuleb silmas pidada § 53 sätteid, s.t peab teatud juhtudel jääma ka võimalus protokollil parandada (hagimenetlus).

§ 59 lg 2¹ – praeguses õigusruumis ja avalikkuse huve silmas pidades õige täiendus.

§ 144 ja 175 muudatused – pigem võib tekitada küsimusi, mis on „muud õigusabikulud“. § 175 oma sisu mõttes ei muutu (lg 1¹ läheb lõikesse 4).

§ 150 lg 3² – mõistlik ja riigi huve teeniv muudatus.

§ 176 – nende muudatustega sisuliselt pannakse viimaste aastate tava seadusesse.

§ 177 lg 2 – tsiviilkohtuniku tööd ei muuda, kuid on selgema menetluskulude kindlaksmääramise menetluse huvides.

§ 179 lg 3 – vähesel määral vähendab töökoormust.

§ 182 lg 2 p 1 – vt RÕA vastav muudatus.

§ 186 lg 5 – hea ettepanek, kergendab menetlusabi taotluste lahendamist ja peaks lauskontrolli vähendama.

§ 236 lg 3 – olemasoleva praktika seadustamine, muutust kaasa ei too.

§ 237 lg 1 – võib sisuliselt (olenevalt kohtuniku tööpraktikast) hoopis ühe menetlusetapi lisada, mistõttu ei toeta seda ettepanekut.

§ 244 lg 1¹ – toetab olemasolevat praktikat.

§ 310² – kui sellele sättele kujundada mõistlik praktika (kuidas kohus põhjendab „kahtlust“), siis aitab kahtlemata menetluse sisulisusele kaasa.

§ 311¹ lg 5¹ ja § 317 lg 1¹ – selgem regulatsioon kui seni.

§ 351 lg 4 – sama kommentaar, mis § 237 lg 1 puhul.

§ 363 lg 5¹ – lisasäte on asjakohane, aga tema koht paragrahvis peaks olema lg 1¹.

§ 383 lg 1¹ – säte kannab tegelikkuses hoopis teist eesmärki, kui märgitud – nimelt võib see säte vähendada hagi tagamise taotlusi. Kahjunõudeid tagatiste arvelt on menetluses väga harva.

§ 392 lg 6 – sarnane mõju § 237 lg 1 ja § 351 lg 4 sätetega.

§ 394 lg 2¹ – sisult sama säte, mis § 363 lg 5¹.

§ 423 lg 1 p 13 ja § 437 lg 2¹ – kauaoodatud muudatused, mis aitavad mitmeid keerulisi olukordi lihtsamaks teha.

§ 441 lg 1¹ – selle paranduse sisu mõistmiseks tuleb selgitada, milline alternatiiv on praeguses õigusruumis (digi)allkirjastamisele. Kindlasti ei saa nõustuda sellega, et digiallkirjastamine võtab palju aega.

§ 475 lg 1 muudatused on mõistlikud.

§ 524 lg 4¹ – arusaamatuks ja praktikas sisutuks jääb kolmeaastane ajamäärang. Valdavas enamuses on eestkostja volituste tähtaeg 5 aastat.

§ 534 lg 5 osas tuleb tõdeda, et see ei ole tegelikke olusid arvestav ning selle muutusega psühhiaatrid kindlasti rahul ei ole. Sellega ei hoita kokku asjaosaliste ressursi, vähemalt kliinikute koormus tõuseb. Nimelt on loogiline eeldada, et juristidele ei meeldi see, kui psühhiaater suudab 48h jooksul öelda, et patsient vajab eelduslikult ravi üle 10 päeva (kogemus näitab, et tegelikult nii läheb skisofreenia ja bipolaarse häire ägenemise osas). Seega peab ravisutust igal juhul vormistama 2 taotlust – esimese 48h jooksul ja siis pikendustaotluse 10 päeva ajaakent arvestades. Samamoodi tuleb juurde ka raviarsti arvamus, mida praegu küsitakse suuliselt ja mis hoiab oluliselt kirjatöö pealt aega kokku. Keskmise TOR patsientide voodipäeva arv psühhiaatrikliinikutes on pigem 30 kui 10, seega ei ole reaalsuses oodata, et isikute psüühiline seisund stabiliseerub ja neid saab 10 päeva pärast haiglaravilt välja kirjutada. Ka inimõiguste kaitse tundub õhukesem - isiku ravil olemine 10 päeva pelgalt dokumentide alusel on kahtlane (halval juhul paber ju kannatab kõike), kohtuniku isiklik veendumine pole ju nalja pärast välja mõeldud. Siia võiks veel lisada, et psühhootilised patsiendid omandavad sageli umbes nädalaga suutlikkuse dissimuleerida ja suurepäraselt esineda õigete vastustega ja on suur vahe, kas kohtunik näeb isikut 3.päeval või 9.päeval.

§ 536 lg 1 – arvestades SHS muudatusi on see tööd lihtsustav.

§ 540 – ei mõista kaalutlust peamise tingimusena ambulatoorse ravi sätestamiseks. Tegelikult on oluline ka nt alkoholi mittetarbimine (enamike selliste patsientide puhul on just kokkupuude alkoholiga kontrolli lõhkuv).

§ 601 – loogiline ja mõistlik muudatus.

§ 613 lg 1 p 1 – hea ja praktiline muudatus, aga eeldaks lisaks ka § 486 lg 3 muutmist.

§ 613 lg 2 – see muudatus on kahe teraga mõök. Menetluse praktilisuse mõttes on vastuhagide välistamine hea, samas paneb see kohtule päris suured lisaülesanded, sh uurimispõhimõtte. Nendes vaidlustes võivad apellatsioonitulemused oluliselt halveneda, lisaks tuleb ka AÕS § 77 sätteid korrigeerida.

§ 661 – üks parimaid muudatusi maakohtunike jaoks viimastel aastatel.

§ 664 ja 665 olulist muutust töös kaasa ei too.

Täitemenetluse seadustiku muudatused.

Need muudatused on kõik maakohtute vaates teretulnud ja vähendavad koormust, kuigi nt § 74 lg 8 ja 9 järgseid asju oli eelmisel aastal Eestis vaid mõnikümmend.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Toomas Talviste

Pärnu Maakohtu esimees